

Høringsuttalelse

NOU 2013:1 Det livssynsåpne samfunn

fra Os kirkelige fellesråd i Nord-Østerdal prosti, Hamar bispedømme.

Livssynsåpent

- Os kirkelige fellesråd ser det som positivt at uttrykket livssynsnøytralt er forlatt som et ideal for en offentlig politikk i forhold til spørsmål som angår tro og livssyn. Utredningens vektlegging av begrepet ”et livssynsåpent samfunn” nærmer seg tro og livssyn på en mer åpen og anerkjennende måte.
- En politikk for et tros- og livssynsåpent samfunn tilrettelegger for en aktiv og støttende politikk og åpner som sådan for religion og livssyn i ulike offentlige rom.

Trang forståelse av ”religion”

- Utredningen legger en overraskende trang forståelse av religion til grunn. Det kan synes som om utredningen i hovedsak vurderer tro og livssyn som uttrykk for meninger, oppfatninger og holdninger til de store spørsmål i livet og til sentrale etiske spørsmål. Men religion er mer enn en gruppe mennesker som slutter seg til samme tro og oppfatning, og mer enn summen av aktiviteter i et trossamfunn.
- Utvalgets ”trange” tilnærming til religion rammer ikke bare kristen religion, men også andre religioner. Utformingen av en mer helhetlig tros- og livssynspolitikk må derfor basere seg på en bredere religionsforståelse.

De åtte hovedprinsipper

- Os kirkelige fellesråd stiller seg bak Stålsett-utvalgets 8 prinsipper for en menneskerettighetsbasert, aktivt støttende og ikke-diskriminerende tros- og livssynspolitikk hvor alle må akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynsuttrykk i det offentlige rom.

Kirkens betydning på landsbygda

- Utvalgets utredning gir et bilde av befolkningen som til noen grad kan være gjenkjennende i Oslo, men er fjern fra den virkelighet vi opplever i våre områder. Medlemstallene for kirkene i Nord-Østerdalen er høyt. I 1. kvartal 2013 var 86,5 % av befolkningen tilhørende Den norske kirke. I Hamar bispedømme viser SSB tallene for 2012 at 84,7 % av befolkningen tilhører Den norske kirke, mens 9,7 % er ikke registrert, andre kristne trossamfunn har 3,1 %, Humanetisk forbund har 1,4 %, Islam har 0,9 %.
- Oppslutningen kirken har som den institusjon som i stor grad har hatt hånd om de viktige seremonier og ritualer i livets ulike faser, er det mest fremtredende i hvordan kirken forstås i vårt lokalmiljø. Dette ser i noen grad ut til å være i strid med den historieskriving Stålsettutvalget gir.
- Engerutvalget (NOU 2013:4 Kulturutredningen) har en annen tilnærming til Den norske kirke. Her beskrives Den norske kirke som en viktig kulturinstitusjon i kraft av vår rolle som forvalter av landets religiøse kunnskapstradisjoner og rituelle liv. Os kirkelige fellesråd skulle ha ønsket at en slik virkelighetsforståelse var sterkere speilet igjennom utredningen.
- Derfor synes vi det blir vanskelig å forstå at Den norske kirke, om det går slik utvalgets innstilling er, skal måtte tone ned sitt engasjement for å møte folk der de er, i frykt for å overkjøre andre. Etter utvalgets innstilling er det Den norske kirkes

medlemmer som blir overkjørt da behovet for religiøs betjening i vårt område er uendret.

Utvide – ikke redusere

- Os kirkelige fellesråd understreker at for å få en større grad av likebehandling i et tros- og livssynsåpent samfunn, bør politikken i hovedsak legge vekt på å lage rammevilkår som tilrettelegger for *utviding* av religions- og livssynsnærvær på ulike samfunnsområder.
- Et tros- og livssynsåpent samfunn bygges best ved at gjeldende ordninger og tros- og livssynsmessig tilstedeværelse i større grad *utvides* til å inkludere et mangfold av tros- og livssynsaktører, og ikke ved å *redusere* nærværet til Den norske kirke.
- Samtidig som høringsinstansene er opptatt av at samfunnet i større grad må tilpasse seg et større mangfold av religioner og livssyn er det viktig for samfunnet at medlemmene i Den norske kirke ikke får et dårligere tilbud som følge av dette. Det vil ikke være en god start for et mer livssynsåpent samfunn dersom majoriteten opplever at kontaktflaten med deres trossamfunn blir redusert eller fjernet.

Fødselsmelding

- Os kirkelige fellesråd støtter ikke utvalget i at fødselsmelding om trostilhørighet til folkeregisteret fra sykehus og lignende avskaffes. Som et barnedøpende trossamfunn er dåpen et sentralt rituale for Den norske kirke. Fødselsmeldingene gjør det mulig for Den norske kirke å sende ut invitasjon til dåp til medlemmer som har fått barn. Opphør av denne ordningen vil være et negativt bidrag til den styrking av tros- og livssyns plass i samfunnet som utvalget ellers er opptatt av. I stedet for å ta bort en viktig ordning for Den norske kirke, bør det legges til rette for at andre religioner og livssyn også får nødvendig hjelp til registrering.

Vigselsrett

- Vigselsmyndigheten for tros og livssynsamfunnene bør kunne videreføres som den er i dag.
- Os kirkelige fellesråd kan ikke se noen grunn til at ordningen må forandres, slik flertallet i utvalget foreslår. At så mange velger å gifte seg i kirken, er ikke bare et uttrykk for manglende alternativer, men er også et viktig signal om at de tradisjoner en slik form for vigsel opprettholder har dype røtter i det norske samfunnet.
- For at de praktiske utfordringer skal kunne bedres, bør det satses på informasjon og tilrettelegging for større likebehandling
- Ved at vigselsretten blir fjernet er det ikke bare trossamfunnene som begrenses, men en menneskerett til å ta egne valg blir fjernet.
- Det sivilrettslige aspektet mener vi er ivarettatt via prøvingen av ekteskapsvilkårene.

Gravferdsforvaltning

- Os kirkelige fellesråd ønsker fortsatt at Den norske kirke skal ivareta det offentlige gravferdsansvaret. Kirken har en opparbeidet kompetanse og erfaring i møte med mennesker som trenger denne tjeneste. Vi kan ikke se at utredningen fremfører gode argumenter til endring, når man til overmål også gir gode tilbakemeldinger på hvordan det så langt har fungert.
- Slik situasjonen for fellesrådenes gravferdsforvaltning er i dag, er hovedhensynet respekt for den avdøde, videre respekt for den avdøde og de etterlattes tros- og livssyn.

På bakgrunn av den kompetanse og den kultur som Den norske kirke har opparbeidet på dette området, mener vi at Den norske kirke fortsatt er godt skikket til å ta ansvar for gravferdsforvaltningen i Norge.

Kriseberedskap og dødsbudskap

- Kirken bistår i dag redningsetatene og kommunene i deres håndtering av kriser.
- Os kirkelige fellesråd støtter utvalget i at alle, uavhengig religion eller livssyn, må bli ivarettatt på best mulig måte ved kriser. Men i stedet for å la likebehandling resultere i at kirken blir fjernet fra planlegging og ledelse i dette arbeidet, bør andre religioner og livssyn involveres. Med sin erfaring innen tro og livssyn er presten og diakonen en viktig ressurs i mange lokalsamfunn. Dette betyr ikke at kirkelig personell skal utøve omsorg for personer fra andre religioner og livssyn eller gå med alle dødsbudskap.
- Men å gi avkall på den kirkelige kompetansen knyttet til krisehåndtering og formidling av dødsbudskap vil være uheldig. I vår kommune er det store flertallet fortsatt medlemmer i Den norske kirke. Kirkelige ansatte vil derfor uansett bli involvert ved alle store katastrofer og ulykker.

Formålsparagrafen i skolen

- Os kirkelige fellesråd støtter mindretallet i utvalget, og mener at slik Grunnlovens § 2 er formulert, er det ikke grunnlag for å endre på skolens formålsparagraf. Formålsparagrafen har nylig blitt vedtatt av Stortinget. Det er nå behov for å fokusere på hvordan opplæringens formål skal tolkes og prege skolen.
- Når det gjelder religion i skolen er vi bekymret over at religion er tatt ut som en del av den obligatoriske lærerutdanningen. Dette vil på sikt kunne få dramatiske konsekvenser for skolens evne til å fremme forståelse for ulike kulturelle og religiøse betingelser hos elevene, slik at de kan møte hverandre med god kunnskap om hverandres bakgrunn.

Tros- og livssynstjeneste i offentlige institusjoner

- Os kirkelige Fellesråd støtter utvalgets konklusjon om at alle brukere av offentlige institusjoner har krav på religiøs og livssynsmessig betjening. Dagens ordning må tilpasses mangfoldet i befolkningen. Ettersom medlemsantallet og behovet for religiøs betjening i Den norske kirke er stabilt, bør denne tilpasningen finansieres ved at de offentlige institusjonene tilføres økte ressurser. En utvidelse av religiøs og livssynsmessig betjening må ikke føre til reduksjon av eksisterende stillinger.
- Det oppleves at den pastorale profesjonalitet og kvalitet undergraves i utredningen vedrørende prestedtjenester ved offentlige institusjoner.

Kirkebygg

- Kirkebygg er et område der prinsippet om likebehandling må nyanseres med andre hensyn. Det er ikke tilstrekkelig å betrakte kirkebyggene som lokaler for Den norske kirkes aktiviteter.
- Det vil være vanskelig for fremtiden å fastholde at lokalmenighetene alene må ta ansvaret for disse.
- Derfor gleder vi oss over å lese: ”Tros- og livssynspolitisk utvalg kan se at det kan være behov for særlige ordninger knyttet til vedlikehold av fredede og vernede kirker.”
- Vi mener derfor det må være et samfunnsansvar å ta vare på disse viktige kirkebyggene som ikke bare er samlingssteder for kirkelige aktiviteter, men også av

stor betydning for stedets identitet og innbyggernes stedstilhørighet uavhengig av tilknytning til Den norske kirke.

Nasjonale markeringer

- Riter og markeringer har vist seg å være viktig for folk etter katastrofer og ulykker. Os kirkelige fellesråd støtter utvalget i at nasjonale markering må favne mangfoldet av religioner og livssynssamfunn i Norge. Intensjonen om å inkludere må ikke stå i veien for å bruke den lokale kirkes erfaring i å legge til rette for verdige ritualer og markeringer i lokalsamfunnene. Signaler om innstramming vil kunne medføre betydelig usikkerhet og uro på lokalt nivå. Offentlige personer lokalt og nasjonalt må fortsatt kunne delta ved markeringer i kirkene slik det ble gjort etter 22. juli. Lokalsamfunnene trenger ritualene som tidligere har hjulpet mange i ulykker og krise.

Ja, til et livssynsåpent samfunn i Os

- Os kirkelige fellesråd vil avslutningsvis gjerne uttale at det flerreligiøse samfunnet vi nå har fått, oppleves som en ressurs. ”Vi blir rikere av å ha en åpen tilgang på ulike måter å forstå virkeligheten på. Det gir rom for at hver borger kan bli akseptert for sin bakgrunn.”